

AZ ELLENFORRADALOM ELŐKÉSZÍTÉSE ÉS SZERVEZÉSE BÉCSBŐL

Az ellenforradalmi politika alapjai

V A S A B O G D A N O V

„A nép ügyei nálunk a kabinet titkai.”
(Slavenski Jug)

Már 1848 márciusának közepén, a március 13-ai és 14-ei bécsi, valamint a 15-ei pesti forradalmi események után a reakció és az ellenforradalom képviselői (a Bécsben tartózkodó vagy oda gyülekező magyar konzervatív mágnások, horvát nagybirtokos nemesek, egyházi méltóságok, a dinasztia némely tagjai, az osztrák–német abszolutista főhivatalnokok, tábornokok) előtt világossá vált, hogy a Habsburg-monarchiában terjedő forradalmi mozgalmakat csak a katonaság segítségével lehet elfojtani.

Kapcsolatba lépni a hadsereggel, s rendelkezni vele – azokban a márciusi napokban ez volt a fő célja a bécsi reakciósooknak; ez a törekvés képezte az ellenforradalmi politika alapját, s ezzel kapcsolatban már kidolgozták a jövőbeni akcióra vonatkozó terveket.

Az akkori Ausztria fő katonai erejét a mi határőreink jelentették. Aránytalanul nagyszámú katonájával, azok gyakorlottságával, valamint katonai igazgatási rendszerével a Határőrvidék már korábban is az osztrák hadi potenciál egyik legszámottevőbb tényezője volt. A márciusi események után a Határőrvidék katonai jelentősége még inkább megnőtt: abban az időben ez volt nemcsak a legszámosabb, hanem az egyetlen még érintetlen osztrák katonai erő is. Magyarországon a parancsnokok többsége alávetette magát a nádornak és a forradalmi nemesi kormánynak, vele tartott. Erre a katonaságra a bécsi ellenforradalmárok nem számíthattak. A bécsi helyőrségeket veszélyeztette és megbénította az egyetemista és munkássegységek, kezdetben még a nemzeti gárda forradalmi fellépése; ezzel az elbátortalanodott, megzavarodott, a bécsi forradalmárok kezdeti sikerei által meg is szégyenített, fejesztett katonasággal

szintén nem lehetett mit kezdeni, ez sem szolgálhatott biztos és erős alapként az ellenforradalmi politikához.

A Horvát Határőrvidéken azonban továbbra is nyugalom volt, csak itt ment még minden a régi kerékvágásban, a katonai igazgatás, a szoldateszka s a régi rendszer itt még érintetlen maradt. Ezenkívül a fellázadt Olaszországban is a horvát–szerb határőröktől függött a harcok kimenetele, akik Radetzky osztrák seregének zömét képezték.

Miután úgy határoztak, hogy a katonaságot veszik igénybe, a magyar mágánások által vezetett bécsi ellenforradalmárok minden eszközzel arra törekedtek, hogy befolyásuk alá kerüljön a hadsereg akkor legerősebb és legalkalmasabb része, hogy megszerezzék a határőrcsapatok irányítását, s azokat használják fel fő eszközként a forradalom elfojtására. Szem előtt tartva „a kor szellemét”, a nemzeti érzelmek ébredését, olyan tervet kovácsoltak, hogy a Határőrvidéket nem közvetlenül állítják a szolgálatukba, hanem úgy, hogy ottani „hazai” embert állítanak a határőrök élére, akiben megbíznak a határőrök, de aki ugyanakkor titokban a bécsi reakció szolgálatában áll.

Az ellenforradalom vezetői természetesen számításba vették a régi horvát–magyar összetűzéseket, s a horvát nemzeti ellentétek szításával kedvező feltételeket teremtettek arra, hogy a Határőrvidék katonai erejét felhasználják a magyar ellenzéki köznemesség elleni harcukban.

A bécsi ellenforradalmárok, élükön a magyar konzervatívokkal, ezzel a szándékkal, s ilyen terv alapján határoztak úgy, hogy Jelačićot teszik meg horvát bánnak. A magyar reakciósök (Jósika Samu, a magyar konzervatívok vezetője, Wirkner és mások) ebbe bevonták régi elvbarátukat, Franjo Kulmer bárót, akivel együttműködve, s korábbi jó udvari kapcsolataikat kihasználva, kimunkálták Jelačić kinevezését.

„Pozsonyból visszatért Bécsbe Ludwig Wirkner, a magyar udvari kancellária tanácsosa, és március 15-én reggel felkereste Jósika Samu bárót, a magyar konzervatívok vezetőjét. Ezek mindnyájan aggódva figyelték Kossuth és a pozsonyi országgyűlés munkáját. A politikai helyzetről beszélgetve egyetértettek abban, hogy a magyar demokratikus cselekmények ellensúlyozására Horvátországban sürgősen be kell tölteni a báni tisztséget, amely 1845 októberében üresedett meg Haller gróf visszavonulásával, és amelyre megbízható, a bécsi udvarhoz teljesen hű embert kell kinevezni. Erről a nézetükről tájékoztatták a régens Lajos főherceget is, aki ezt helyeselte. Másnap, március 16-án Wirknert és Jósikát fölkereste Kulmer báró, aki meghallgatván az ötletet, azonnal Josip Jelačićot javasolta bánnak, mint legalkalmasabb személyt, s ezt végül mindnyájan támogatták. Kulmer még aznap Lajos főherceghez ment, hogy betejessze a javaslatot, amit az elfogadott. Így tehát már március 16-án

– egy nappal az első zágrábi gyűlés előtt – elvben megszületett az elhatározás Jelačić bánná való kinevezéséről . . .¹

Ezzel kapcsolatban „március 21-én Ferenc Károly főherceg kabinetjében összeült az Államtanács, amelyen az elnöklő Lajos főherceg mellett részt vett Windischgrätz herceg mint katona, Hartwig gróf mint miniszter, Jósika báró erdélyi kancellár és Szógyény Marich magyar alkancellár. Mindjárt az ülés kezdetén Jósika báró kért szót, s ezt mondta: A Monarchiát megrázkódtatások érik. Szinte minden részében forradalmi mozgalmak törtek ki. Horvátországban és Erdélyben még nyugalom van. Fontos, hogy ott a béke fennmaradjon, s hogy az uralkodó Házhoz hű ottani elemeket időben és hasznosan felhasználjuk. Erdélyben ilyenek a székelyek, Horvátországban pedig a határőrök. Az előbbiekért Jósika személyesen szavatol, a határőrökkel kapcsolatban pedig hangsúlyozza, hogy mielőbb a saját nemzetükből való vezetőt kell kapniuk, aki képes arra, hogy hűségüket, katonai szervezettségüket és sértett nemzeti érzelmeiket a trón javára fordítsa. Ilyen férfiúként – természetesen Kulmer báró részéről – Jelačić bárót jelölték meg neki, aki energikus ember és megingathatatlan híve az uralkodóháznak; maga is horvát és nagy népszerűségnek örvend honfitársai körében. Ezért ő, Jósika, azt javasolja, terjesszék elő a koronához, hogy Jelačić ezredest nevezzék ki horvát bánnak, tekintettel arra, hogy ez a tisztség amúgy is huzamosabb ideje betöltetlen”.²

Magyarázattal tartozunk arra vonatkozólag, miért esett Jelačićra a választás. Az ellenforradalmárok már említett számítása mellett, hogy a határőröket akkor lehet a legkönnyebben irányítani, ha parancsnokuknak horvátot neveznek ki, aki élvezi a nép bizalmát, de ugyanakkor megbízható eszköze is lesz az ellenforradalomnak, Jelačić azért is megfelelt, mert viszonylag alacsony katonai rangjával, nem nagybirtokosi származásával, vagyontalanságával nem kompromittálódott mint népellenes arisztokrata, sem mint a régi rendszer oszlopa, ezért a tömeg szemében a nép fiának számíthatott. Jelačić jelentéktelen tiszti rangja, s arisztokrata-udvari szemszögből alacsony származása és közismert szegénysége nemcsak a horvát nép bizalmának megszerzésére volt jó, hanem a bécsi ellenforradalmárok számára is, akik úgy vélték, hogy ha ezt a kisembert ilyen magas tisztségbe emelik, akkor olyan hálára kötelezik, annyira függővé teszik, hogy engedelmes eszközzé válik a kezükben.

Kulmer továbbá azért is javasolta Jelačićot bánnak, mert már korábbról is jól ismerte. Ő ugyanis meg volt győződve Jelačić teljes politikai tehetetlenségéről és képzetlenségéről, határtalan naivitásáról, s arról, hogy nem tud saját fejével gondolkodni és nincs saját akarata sem. Bizalmas beszélgetésekben nyíltan ki is fejezte ezt a véleményét róla, a hozzá intézett levelekben pedig olyan olcsó bókokkal illette, olyan naiv, sekélyes módon ámította el, ahogyan

egy gyerekkel szemben sem lépett volna fel. Mindvégig „von oben herab”, lekezelően bánt vele.

És éppen ezért, mert ilyen véleménnyel volt róla, esett Jelačićra Kulmer választása. Éppen ilyen emberre, ilyen „Pepire” (ahogyan bizalmas beszélgetéseken említette) volt szüksége Kulmernek, hogy ő maga minél sikeresebben játszassa el azt a szerepet, amelyet a bécsi reakcióval megbeszélve még 1848 márciusában vállalt: hogy egy könnyen irányítható személy által, akit bábuként moogat, Kulmer maga zavartalanul alakíthassa a horvát politikát, rendelkezessen a horvát katonasággal. Hogy a horvát ügyek intézésében Kulmer legyen minden – Jelačić, Horvátország látszólagos vezetője semmiképpen sem váltotta jelentőségét.

Még csak a nép szemébe kellett port hinteni, a csalást úgy kellett véghezvinni, hogy a horvát nép ne szerezzen tudomást a magyar és más bécsi reakciók kulissza mögötti ténykedéséről, hanem meg legyen győződve róla, hogy saját akaratából maga választja meg bánnak Jelačićot, a bécsi ellenforradalom titkos kiválasztottját.

Ezt a csejt Ljudevit Gaj hajtotta végre Kulmer, a magyar mágnások és az udvar egyetértésével, s Jelačićot a nép állítólagos szabad akaratából a március 24-én Zágrábban megtartott nemzeti gyűlésen „megválasztották” bánnak.

Nehogy azt higgyük azonban, hogy az ellenforradalom e sikere, az ilyen erős és fontos horvátországi pozíció megszerzése a véletlen műve volt.

A bécsi reakció és ellenforradalom vezetői nem márciusban találkoztak először Bécsben, hanem 1848-at megelőzően is kapcsolatban voltak egymással és szervezkedtek, márciusi tevékenységük tehát csak az új körülmények közötti folytatása volt annak a politikának és annak a tevékenységnek, amelyen már néhány éve közösen munkálkodtak a forradalom előtt. Az udvar konzervatív része, az Apponyi kancellár vezette magyar mágnások és a Kulmer–Haulik-féle horvát elbarátaik harca az ellenzéki magyar köznemességgel sokkal korábban kezdődött, s ennek a küzdelemnek a forradalmat megelőző időszakban már kialakult formái voltak – a magyarországi negyvennyolcas forradalom kitörése után ez a régi harc csak folytatódott.

A magyar konzervatív mágnások és a horvát klerikális és nemesi reakciók közötti első együttműködés nyomaira már 1845-ben rábukkanhatunk. A Márk téren történtek és a mind erősebb magyar ellenzéki mozgalom következtében ugyanazok a reakciós elemek közelednek egymáshoz és kötődnek össze, amelyek majd 48-ban a bécsi ellenforradalom élére állnak.

Ebből a szempontból igen jelentős Kulmer báró 1845-ben Haulik püspökhöz írt levele, amely arról tanúskodik, hogy a báró már akkor gyakorlottan keveri a lapokat az udvari reakciós körök kulisszák mögötti játékában.

Kulmer Hauliknak³

Excellenciás Uram,

a Kegyelmességed iránti nagy tisztelemem, valamint azon meggyőződésem, hogy minden, ami reményt kelt a bonyolult és gondokkal terhes horvátországi viszonyok megoldására, önnél is nagy megértésre talál, arra bátorít, hogy ezen soraimmal forduljak Kegyelmességedhez.

Tegnap kaptam meg Apponyi gróf levelét, amelynek tartalmát a titoktartás pecsétje alatt önnek szó szerint továbbítom: . . . (következik Apponyi gróf, magyar kancellár szövege).

Azt hiszem, Kegyelmes uram, hogy ennek a levélnek a továbbításával olyan szolgálatot teszek, hogy ez alkalommal teljesen nyílt szívvel bevallhatom: több magas rangú bécsi úr megegyező véleményét hallottam az ön visszavonultságára vonatkozóan, sőt egy igen magas rangú személy úgy nyilatkozott, hogy amennyiben a dolgok így maradnak, változtatásra lesz szükség. A jelenlegi események nagy mozgásokat idéznek elő Bécsben, s ahogyan gyakran történni szokott, a bajok okát ott keresik, ahol az tulajdonképpen nincsen, ezért most könnyen megeshet, hogy az ön hallgatását és látszólagos érdektelenségét úgy magyarázzák, és olyan következtetést vonnak le belőle, ami kellemetlenné válhat önnek. Azt hiszem, hogy egy Bécsbe való utazást mindenképpen jó néven vennének, nemcsak politikai, hanem erkölcsi szempontból is. Meggyőződésem, hogy az Ön bécsi jelenléte Kegyelmességed javára és az ország számára is igen nagy jelentőséggel bírna.

Kreutz, 1845. 8. 12.

Haulik elfogadta Kulmer felhívását, s már ugyanaz év (1845) októberében Horvátország „locumtenens banalis dignitatis”-ává válik. Ily módon Jelačić 1848 márciusában történt báni kinevezése Kulmer közvetítésével (a magyar konzervatív mágnások és az udvar segítségével) egyfajta repríz is jelent.

Haulik püspök azonban, bécsi–magyar munkaadónak a nagy megalégedésére, egészen a forradalomig a tisztségében maradt, s Kulmer és Apponyi társaságában a horvátországi és magyarországi konzervatív-reakciós és udvari-mágnás politika egyik fő oszlopa lett.

Ő pénzeli a magyar konzervatív pártot, részt vesz a választók megvesztegetésében, s nagybirtokain nyomást gyakorol szavazó alárendeltjeire.

Dessewffy gróf (a magyar konzervatívok egyik legkiemelkedőbb személyisége) 1847. március 20-án kimerítő beszámolót (21 sűrűn teleírt oldalt) küld Hauliknak a konzervatívok 1847. március 15-én Pesten megtartott gyűléséről. (Hasonló beszámolót küldött neki az előző évben, 1846. november 14-én is.)⁴ Ez a jelentés a konzervatív párt egyfajta politikai programját is tartalmazza,

amiből kitűnik, hogy ez a párt a dinasztia (a király és a nádor), a (bécsi) kormány és az (osztrák) birodalom egysége mellett foglal állást. Az is kiderül, hogy a közgyűlésen magyar mágnások, állami főhivatalnokok, alispánok, főbírák és hasonlók vettek részt.

1847. augusztus 11-én Gaadból Gyertyánffy Dávid küld levelet Hauliknak. Ő már konkrétabb. Pénzt kér a képviselők megnyerésére, a kormány és a konzervatívok mellé állítására – ellenkező esetben az ellenzék fogja meghódítani a kismemességet. Mindössze 9000 pengőforintot kér, de reméli, hogy másoktól is kap még.⁵ Haulik augusztus 22-én azt válaszolja neki, hogy küld, amennyit tud.⁶

1847. szeptember 25-én Gyertyánffy Nagybecskerekéről küld újabb levelet Hauliknak, és megint pénzt kér, de ezúttal az ottani választók megvesztegetésére; egyúttal felkéri, hasson oda, hogy az emberei a kormányra és a konzervatívokra szavazzanak (a zágrábi püspökségnek nagy birtokai voltak Bánát e részében). Felpanaszolja, hogy a bokaiak és kecsaiak az ellenzék oldalára álltak, amely úgyszintén megvesztegeti a választókat, „ezért nekünk is ezt kell tennünk”.⁷

A magyar mágnások és a horvát schwarz-gelb reakciók viszonyát, a forradalom előtti kapcsolatuk és együttműködésük jellegét legjobban Apponyi, Haulik és Kulmer eddig még nem közölt levelezése tükrözi, ezért teljes egészében ismertetjük.

Apponyi gróf Hauliknak⁸

Excellenciás Uram,

az a heveség és erőtekozlás, amellyel az ellenzék – mindenütt, ahol csak a legkisebb kilátása is van a sikerre – sorompóba lép, csak azt bizonyítja, hogy a mostani politikai harc kimenetelétől, azaz a következő országgyűléstől döntést, mégpedig hosszú időre szóló döntést vár. Az ön megérzései egészen pontosak, és azokat magam is teljes mértékben osztom: viszont biztos vagyok benne, hogy a jövő kedvező alakulását csak a konzervatív elveknek, azaz azon elveknek a győzelmétől várhatjuk, amelyeknek a fennmaradásától függ a béke, a rend és az erkölcs, hazánk szellemi és anyagi felvirágzása, végső soron az egész állam szilárdsága és kedvező állapota, ezért kötelességemnek érzem az ellenfél óriási erőfeszítéseit éber szemmel kísérni, és ahol arra szükség mutatkozik, áldozatot hozni, amit az értelem igazságossága és tisztessége tőlem és minden jóérzésű embertől megkövetel; mint ahogyan nem csekélyebb az a meggyőződéssem sem, hogy – amennyiben fáradásunkat siker koronázza – ez a harc lesz a végső, amelyben helyt kell állnunk. Ezekért az ígéretes kilátásokért nem sajnálok sem fáradtságot, sem áldozathozatalt, főleg mert

minden igyekezetem, amit erre összpontosítok, nem hiábavaló, és azt nem kompromittáló módon fejtem ki. Ezzel kapcsolatban a legkevesebb, amit az ember kérhet, hogy közreműködése és segédkezése káros indiszkréciónélkül történjen, – és a legkevesebb, hogy hajlandóságot mutassunk a válságos idő sürgető követelményeinek az elfogadására, ami nem kerüli el Kegyelmességed megértő belátását sem, s ezért jóindulatúan a határtalan bizalmamnak tudhatja be, hogy máris – miután forró köszönetet mondok a Torontál megyei helyreállításához nyújtott nagyszerű segítségéért – újabb támogatását kérem a Zala megyei küszöbönálló restaurációhoz. Kegyelmességed előtt ismeretes ennek a megyének a lehetetlen állapota, s ez valóban annak a politikai szenvedélyek által kiváltott önkénynek és durvaságnak a tetőzése, amit az úgynevezett liberális párt megenged magának. Együttes erővel lehet ezeknek az embereknek a zsarnokságát letörni, s a visszasságokat helyes irányba fordítani, – ahogy én tudom, ennek érdekében anyagiakat gyűjtenek össze, aminek célszerű és biztos hasznosításáért Zichy gróf veszprémi püspök kezekszik –, amennyiben szíveskedne Kegyelmességed is az említett célra hozzájárulását adni – amiért engem újabb hálára kötelezne –, akkor azt mihamarabb vagy közvetlenül Zichy grófnak (a püspöknek), vagy pedig nekem Kulmer báró bécsi címére a Vademberhez elküldeni szíveskedjék, hogy én azt biztos úton a rendeltetési helyére továbbíthassam. Arról is szó van, hogy Bogyay főtáblabíró alispánnak választassák meg – ez igen eredeti, mert így a magisztrátus nagyobb részét a konzervatívok képeznék. Bocssáson meg Kegyelmességed a sietségért, amellyel a kérésemet leplezetlenül előterjesztem, de kegyeskedjék ebben annak a bizalommal teli tiszteletemnek a bizonyítékát látni, amellyel ön iránt viseltetek.

Kegyelmességed
alázatos szolgálója
Apponyi gróf

Bécs, 1847. május 23-án

*

Haulik püspök Apponyi Györgynek⁹
Excellenciás Uram

abban a szilárd meggyőződésemben, hogy az a veszedelmes láz, amitől a magyarok már huzamosabb ideje szenvednek, a következő országgyűlésen érheti el csúcspontját, és hogy hazám jóléte, sőt megmentése ennek a válságnak a szerencsés kimenetelétől függ; továbbá abban a bizalommal teli hitben, miszerint a magas Gondviselés Kegyelmességedet választotta ki arra, hogy e szép országot a veszedelemmel teli állapotából kiragadja, s így minden jóérzésű ember örök háladatossággal tartozzék önnek – szent kötelességemnek tartom a valóban jóindulatú szándékait és lankadatlan fáradozását erőm kicsinységével

támogatni. Noha ennél fogva igen sokoldalúan elkötelezettnek érzem magam, úgy hiszem, pillanatnyit sem szabad késlekednem Kegyelmességed jóindulatú bizalmának a lehetőségekhez képest megfelelni Zala megyére vonatkozólag. Következésképpen erre a célra kétezer aranyat szántam, amit egy személlyel elküldtem Kulmer báró szerémi főispánnak. Ezt az utat véltem minden más választásnál alkalmasabbnak, mert ilyen módon reméltem az ügyet a legbiztosabban titokban tartani. Nem személyes vonatkozásban, hanem mert ez az egyházmegyémmel aggodalommal tölt el, mivel ennek egy része, nevezetesen az egész Muraköz Zala megyéhez tartozik, és ily módon az urak tájékozottak a papsággal szembeni lépésemről, s a püspökkel egyetértenek abban, hogy Kegyelmességed nagy bölcsessége világosabb, mintha én erre sok szót vesztetnék.

További nagyrabecsült bizalmába és kegyes jóindulatába ajánlom magam a legkiválóbb tisztelettel engedelmes és legalázatosabb szolgálója

Zágráb, 1847. május 26.

(A levél saját kezűleg írt vázolata.)

*

Haulik Kulmernak¹⁰

Nagyméltóságú Báró és Főispán Úr!

Őkegyelmessége, a mi nagyra becsült kancellárunk a Zala megyei dolgok szerencsés kimenetele céljából felkért a közreműködésre és arra, hogy egy bizonyos összeget vagy a veszprémi püspöknek, vagy pedig Nagyméltóságod közvetítésével egyenesen neki juttassak el. Én ez utóbbi utat választom, mert az ügy titokban tartása végett biztonságosabbnak tartom. Ennél fogva erre a célra a mai postával 2000 pengőforintot küldök Nagyméltóságodnak azzal a bizalomteljes kéréssel, hogy méltóztassék átadni Őexcellenciájának, s amennyiben ez nem elégítené ki Őexcellenciája elvárásait, számomra kegyes bocsánatát kérje:

maradok kiváló tisztelettel
alázatos szolgálója
George Epp.

Zágráb, 1847. május 26.

*

Apponyi második levele Hauliknak¹¹

Kegyelmes Uram,

Kulmer báró utazását felhasználva, nem állhatom meg, hogy néhány szóval ne fejezzem ki legmélyeségsőbb hálaérzésemet, amiért Kegyelmisséged a Zala megyei restauráció érdekében jelentékeny áldozatot hozott. Boldogsággal tölt el Kegyelmisséged bizalma – amiről a május 26-ai megtisztelő levelében újfent biztosít –, amelyet a számomra oly hízelgő mértékben bírhatok; ha bátorságom és elszántságom alábbhagyna, akkor Kegyelmisséged hathatós együttműködése és meleg érzelme adna naponta újult erőt. Mivel Kulmer bárótól értesültem róla, hogy Kegyelmisséged a jövő hónap közepén ide utazik, szívből örülök, hogy ez alkalommal is kifejezhetem az ön iránti tiszteletemet, és élőszóban is megbeszélhetjük nagy érdekeltségeinket, amelyek Kegyelmisséged szívéhez éppoly közel állnak, mint az enyémhez.

Kiváló tiszteletem kinyilvánításával maradok
Kegyelmisséged
alázatos szolgája
Apponyi gróf

Bécs, 1847. május 31.

*

Csak az udvari magyar–horvát reakciós elemek forradalom előtti szoros kapcsolatának, s már 1847-ben teljesen kidolgozott politikai koncepciójuknak köszönhetően kezdtettek bele már 1848 márciusának közepén a jól átgondolt és előkészített politikai akciójuk tervszerű megvalósításába.

Hogy mire törekedett, mit akart a bécsi reakció, valamint magának az ellenforradalomnak az egész politikai terve is világosan látszik Kulmer első leveléből, amelyet Jelačićnak küldött Bécsből 1848. március 30-án.

Kulmer Jelačićnak¹²

Wien, 30. III. 1848.

Legelőbb jókívánásait fejezi ki a bánná való kinevezés alkalmából, majd így folytatja:

„A több mint 100 személyből álló küldöttségünk zenével és minden lehetséges köszöntővel, beszéddel várja az ön bevonulását a városba. *A 30 pont túlfeszített, majd meglátjuk. A magyarok elleni tüntetésként a dolog teljesen rendben van.*”¹³

Az egész levélben kizárólag csak Ausztria és a monarchia megmentéséről van szó. A horvát ügyekről és érdekekről nem esik említés.

„Magyarországon rosszul állnak a dolgok, az új minisztériumot ugyan elismerték, én mégis azt hiszem, a működése a nullával lesz egyenlő. *Az lesz a vége, hogy Ausztriának újból meg kell hódítania Magyarországot.*¹⁴ A nádor szárnalmas szerepet játszik. *Csak a Határvidéknek békésnek és hűségesnek kell maradnia.*”¹⁵

Az ellenforradalom vezetőinek a politikai programja tehát már 1848 márciusában teljesen határozott volt, s a következőkből állt:

1. Szétrombolni a horvát nemzeti mozgalmat, amely a demokratikus haladó erők 30 pontos követelésében nyilvánult meg. („A 30 pont túlfeszített, majd meglátjuk.”)

2. Felhasználni ezt a mozgalmat a magyarok ellen, az irányát megváltoztatva horvát–magyar ellentété alakítani. („A magyarok elleni tüntetésként a dolog teljesen rendben van.”)

3. Letörni Magyarországot, harccal elfojtani a Bécs ellen irányuló forradalmi-ellenzéki magyar mozgalmat. („Az lesz a vége, hogy Ausztriának újból meg kell hódítania Magyarországot.”)

Ehhez a harchoz eszközként a horvát Határőrvidék katonaságát felhasználni, s ennek érdekében mindenáron fenntartani a Határőrvidék katonai rendszerét, ami a határőr-katonaság további alárendeltségét jelentette Béccsel szemben. („Csak a Határvidéknek békésnek és hűségesnek kell maradnia.”)

A bécsi ellenforradalom ezeket a politikai alapokat megtartotta egészen a negyvennyolcas forradalmi mozgalom végéig.

Az ellenforradalom irányítói tehát márciusban már kialakult, szilárdan szervezett csoportként lépnek fel, határozott politikai programmal, s ennek köszönhetően érik el első sikerüket az ellenforradalmi terv Horvátországra vonatkozó részének a megvalósításában.

Március 16-ai határozatuk sikeres végrehajtása, hogy a bécsi reakció eszközeként Jelačićot tegyék meg bánnak, azt jelentette, hogy az ellenforradalom még a nép forradalmi mozgalma előtt megkezdődött Horvátországban, és hogy Jelačić kinevezésével és látszólagos megválasztásával átejtették a nemzeti mozgalmat és a reakció szolgálatába állították, még mielőtt ez a mozgalom Horvátországban kialakulhatott, megszerveződhetett és fejlődhetett volna.

JEGYZETEK

¹Vasa Bogdanov (V. B.) kiemelése

²Šišić: Kako je Jelačić postao banom (Hogyan lett Jelačićból bán), *A Javnost*ből átvéve, Beograd, 1937

³Archivum Archiepiscopatus Zagradiensis (A. A. Z.), VIII. kötet, III. sz. D. IV. 4.

-
- ⁴ A. A. Z., VIII. k. (magyar nyelven)
⁵ Ibidem
⁶ Ibidem
⁷ Ibidem
⁸ A. A. Z., VIII., Privata littera, III. sz. D. IV. 4.
⁹ A. A. Z., VIII., III. sz. 2. IV. 4.
¹⁰ A. A. Z., VIII., III. sz. D. IV. 4.
¹¹ A. A. Z., VIII., III. sz. D. IV. 4.
¹² Arhiv Jugoslovenske Akademije, Zbirka Kulmerovih pisama Jelačiću (A Jugoszláv Akadémia Levéltára, Kulmer levelei Jelačićnak)
¹³ V. B. kiemelése
¹⁴ V. B. kiemelése
¹⁵ V. B. kiemelése

KARTAG Nándor fordítása

Megjegyzés: A szövegben előforduló levelek eredeti nyelve német